

Cem Duran Uzun

cdurun@setav.org

FETÖ ile Mücadele ve Darbe Davaları

FETÖ DAVALARINA SON DÖNEMDE İLGİSİZLİĞİN ARTTIĞI GÖRÜLÜYOR. OYSAKİ BU DAVALAR, TÜRKİYE'NİN YAŞADIĞI EN ELİM HADİSELERDEN BİRİSİ OLAN 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİN YARGILANMASI ANLAMINA GELDİĞİ GİBİ GENEL OLARAK FETÖ VE DARBE ZİHNİYETİ İLE HESAPLAŞMAK DEMEKTİ. BU SEBEPLE SÜRECİN SADECE YARGIYA BIRAKILMAMASI VE YARGININ BU MÜCADELEDE YALNIZ KALMAMASI GEREKİYOR.

15 Temmuz darbe girişiminin üzerinden dört yıl geçti. Bu dört yıl içerisinde darbe davaları ve FETÖ ile mücadeleye yönelik kamuoyu ilgisinin yavaş yavaş azalmaya başladığı görülüyor. Zaten ilk başlarda gösterilen ilginin yeterli olmadığını ve mücadelenin önemli ölçüde yargıya bırakıldığını söylemek mümkündür. Türkiye'deki birçok davayı yakından takip eden uluslararası kamuoyunun ve duruşmaları izleyen diplomatların darbe davalarına uzak durduğu, içeride ise siyasi partilerin, baroların ve sivil toplumun bu davalara yeterli ilgiyi göstermediği ilk baştan itibaren yapılan bir eleştiriydi. Ancak son dönemde bu ilgisizliğin daha da arttığı görülüyor. Oysaki bu davalar Türkiye'nin yaşadığı en elim hadiselerden birisi olan 15 Temmuz darbe girişiminin yargılanması anlamına geldiği gibi genel olarak FETÖ ve darbe zihniyeti ile hesaplaşmak demektir. Bu sebeple sürecin sadece yargıya bırakılması ve yargının bu mücadelede yalnız kalmaması gerekiyor.

Davalarda Durum

15 Temmuz'un dördüncü yılı itibarıyla darbe davalarında

önemli bir ilerleme sağlandığını, bazı davaların Yargıtay'da kesinleştiğini ama yargı süreçlerinin sonuna ulaşmak için daha uzun bir yol olduğunu bilmek gerekiyor. Adalet Bakanlığı'nın açıkladığı verilere göre 289 darbe davasından 274'ü ilk derece mahkemesinde sonuçlanmış ve 15'inde ise yargılama devam ediyor. İlk derece mahkemesinde karara bağlanan bu davaların büyük çoğunluğunun Bölge Adliye Mahkemesi'nde istinaf aşamasını tamamladığı ve ağırlıklı olarak Yargıtay'da temyiz aşamasında bulunduğu görülüyor. Son verilere göre darbe davalarının üçte ikisinin Yargıtay'da temyiz incelenmesi yapılıyor. Yani yargı süreçleri sona yaklaşmış olmakla birlikte hala devam ediyor.

Önemli sayıda davanın ise Yargıtay'da da onanmak suretiyle kesinleştiğini biliyoruz. Bu sayılar resmi olarak açıklanmadığı ve her gün yenilendiği için net bilgi vermek zor ama Anadolu Ajansı'nın 2019 sonunda yaptığı bir derlemeye göre Yargıtay'da onaylanan darbe davası sayısı 62 idi. Bu sayı basına yansıdığı kadarıyla onanan yeni dosyalarla birlikte Temmuz itibarıyla 70'i geçmiş durumda.

Yargıtay'da onanmak suretiyle kesinleşen ana davalardan birisi, darbe girişiminin en önemli

isimlerinden eski Tuğgeneral Gökhan Şahin Sönmezateş ve eski Astsubay Zekeriya Kuzu'nun yargılandığı Muğla'da görülen Cumhurbaşkanı'na suikast girişimi davası idi. Malatya'da görülen 2. Ordu eski komutanı Adem Huduti'nin cezalandırıldığı dava ile Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri Fahri Kasırga'nın alıkonulmasına ilişkin davalar da kesinleşen önemli darbe davaları olarak sayılabilir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu söylediklerimiz Yargıtay'ın darbe davaları dosyalarını yeterince incelemeyen otomatik bir şekilde onayladığı anlamına gelmez. Önemli sayıda dosyanın bozularak ilk derece ya da istinafa gönderildiği veya aynı dosyada bazı sanıklar için onama bazıları için bozma kararı verildiği görülüyor. Yargıtay'ın beraat kararları için de mahkumiyet kararları için de bozma kararı verdiğine dair çok sayıda örnek görmek mümkün. Bütün bu veriler, Yargıtay'ın ceza sorumluluğunun ve ceza yargılamasının temel ilkeleri çerçevesinde oluşturduğu içtihatlar doğrultusunda dava dosyalarını incelediğini, sanıkların bir torbaya doldurularak topluca cezalandırıldıkları iddialarının gerçeği yansıtmadığını, suçluların masumlardan ayrılarak cezalandırıldığını ve adil

bir yargılama süreci yürütüldüğünü göstermektedir.

Darbe davalarındaki titiz ve adil yargılamaya işaret eden bir diğer husus da verilen ceza ve beraat kararlarıdır. Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre bu davalarda haziran itibarıyla 3 bin 969 kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmiş. Bunlardan bin 229'u ağırlaştırılmış müebbet, bin 182'si müebbet ve bin 558'i ise süreli hapis cezasıdır. Buna karşılık 2 bin 648 sanık hakkında ise beraat kararı çıkmıştır. Görüldüğü üzere sanıklar hakkında verilen kararların ortalama yüzde kırkı beraat şeklindedir. Beraat eden sanıkların ağırlıklı düşük rütbeli askerler, erler ve askeri öğrencilerden oluştuğunu da belirtmek gerekir.

Hukuki Süreç

Bu davalar, keskinleşmiş ve olağan yargı süreçleri tamamlanmış olsa da sanıkların Anayasa Mahkemesi'ne ve sonrasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) bireysel başvuru haklarının olduğu ve bu sebeple hukuki sürecin önümüzdeki beş-altı yıl boyunca devam edeceğini bilmek gerekir. Yargılamalar sanıkların suistimallerine rağmen titiz ve adil bir şekilde yürütülüyor. Buna rağmen bu mahkemelerde bir hak ihlali kararı ve yargılamanın yenilenmesi kararı çıkabilir. Böyle bir karar, bütün dava sürecinin baştan tekrarlanmasını zorunlu kılmaz, ancak dosyaların yeniden açılması, hak ihlali sebep olan eksikliklerin giderilmesi ve buna göre yeni kararların verilmesi söz konusu olacaktır. Hak ihlali kararları çıkarsa bile sonuçta darbe davalarının önümüzdeki dönemde hala gündemde olacağını ve bu davalara yönelik ilginin ve desteğin kaybolmaması gerektiğini bilmek gerekir.

Yargı sürecine ana davalar açısından baktığımızda ise Akıncı Üssü davası dışında ana davaların ilk derece yargılamalarının sona erdiğini görüyoruz. Darbe girişiminin merkezindeki olayları

ele alması ve sivil yöneticilerin yargılanması sebebiyle en önemli dava diyebileceğimiz Akıncı Üssü davasında sanıkların son savunmaları alınıyor. Koronavirüs salgınında ara verilen duruşmalar sebebiyle bu davada kararın ancak yıl sonunda çıkması bekleniyor. FETÖ'nün Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) yapılanmasına odaklanan ve Genelkurmay'da yaşanan olayları ele alan Genelkurmay Çatı Davası ilk derece mahkemesinde geçtiğimiz yıl sona erdi. Ankara'da görülen ve 241 sanığın yargılandığı Jandarma Genel Komutanlığı Davası ise yakınlarda 26 Haziran 2020'de karar bağlandı. İstanbul ve İzmir'deki ana davalarda ve Muğla'da görülen Cumhurbaşkanı'na suikast davasında da kararlar verildi. Böylece 15 Temmuz darbe girişiminin faillerinin yargı tarafından açığa çıkarıldığını ve hak ettikleri cezalara çarptırıldığını söyleyebiliriz.

Yargılamaların dördüncü yılda da devam ediyor olması ve Anayasa Mahkemesi ile AİHM başvuruları durumunda önümüzde daha uzun bir sürecin olması yargının yavaş çalıştığı anlamına gelmez. İddianamelelerin ortalama bir yıl gibi bir sürede hazırlandığı ve davaların 2017'de başladığı düşünüldüğünde çok sanıklı ve karmaşık darbe davalarında sağlanan ilerlemenin büyük başarı olduğunu söylemek gerekir. 15 Temmuz sonrası FETÖ mensuplarının ihracı ile yargı hakim ve savcı mevcudunun üçte birini kaybetmişti. Böylece artan iş yüküne rağmen hızlı, etkili ve adil bir yargılama yürütüldü. Ayrıca yargı, önceki darbelelerin aksine ilk defa 15 Temmuz darbe girişiminde sivil iradenin yanında yer almış ve girişimin henüz başlarında darbeye karşı durmuştu.

Haziran ayında TSK içerisindeki FETÖ yapılanmasına yönelik hızlanan operasyonlar, hem devam eden FETÖ tehdidini hatırlattı hem de darbe davalarının önemini. 20 Haziran'da Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Başkanı'nın emir astsubayının FETÖ üyeliğinden gözüaltına alınması ve tutuklanması, 31 Mayıs'da Ege Ordu Komutanı'nın emir subayının FETÖ üyeliğinden tutuklanması, 9 Haziran'da 173'ü muvazaf 191 şüpheli hakkında yapılan operasyon, 16 Haziran'da 119'u aktif görevde 167 şüpheli hakkında yapılan İzmir merkezli operasyon ve 24 Haziran'da 64 gözaltı kararı ile yapılan operasyon TSK içerisindeki FETÖ tehdidinin unutulmaması gerektiğini gösterdi. FETÖ'nün en ileri düzeyde gizlenme yöntemlerini uyguladığı TSK'da hala ciddi bir varlığı olduğu ancak operasyon kabiliyeti olmadığı anlaşılıyor. Ayrıca bu operasyonlarda yakalanan şüphelilerin yarıya yakınının itirafçı olduğu ve bu itirafların yeni operasyonları doğurduğu basına yansıyor. Bu durum yapılan operasyonların isabetini de gösteriyor. **K**

Haziran ayında TSK içerisindeki FETÖ yapılanmasına yönelik hızlanan operasyonlar, hem devam eden FETÖ tehdidini hatırlattı hem de darbe davalarının önemini gösterdi. FETÖ'nün en ileri düzeyde gizlenme yöntemlerini uyguladığı TSK'da hala ciddi bir varlığı olduğu ancak operasyon kabiliyeti olmadığı anlaşılıyor.